

безпечної діяльності, і подальшого життя взагалі, неможлива без засвоєння знань з техніки безпеки та їх практичного застосування, які допоможуть ідентифікувати небезпеку, що наближається або виникла, проаналізувати її рівень, приймати адекватні рішення та свідомо діяти, щоб відвернути небезпеку або зменшити її шкідливий вплив, керуючись розумінням явищ, які лежать в основі будь-якої надзвичайної ситуації.

Список використаної літератури

1. Волощук І. Концептуальні засади розвитку творчих здібностей школярів. Трудова підготовка в закладах освіти. 2003. №3.С.4-8.
2. Гуцан Л. Автентична основа трудового виховання молодших школярів. Початковашкола.2004.№7.С.53-55.
3. Конишева Н.М. Методика трудового навчання молодших школярів: Основи дизайн-освіти : навч.-мед посіб. Москва : Академія. 1999. 192 с.
4. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>(дата звернення: 14.04.2020).
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 18.03.2020 р. № 463-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>(дата звернення: 13.04.2020).
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. / голова ред. кол. О. Г. Дзевєрін. Київ : Рад. шк., 1976 – 1977. Т. 4.640 с.
7. Тхоржевський Д. О. Методика трудового навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін. Вища школа.1985. Київ.175с.
8. Чернышченко И.Д. Трудовое воспитание школьников.Москва : Просвещение.1991. 181с.

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ ВИХОВАНЦІВ У ХОДІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ТЕХНІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

*Козирод О. Г.
м. Полтава*

Анотація. У статті розглянуто особливості організації та дотримання належних умов безпечного освітнього середовища в процесі занять гуртка технічного моделювання закладу позашкільної освіти. Проаналізовано складові системної діяльності керівника гуртка у процесі формування у вихованців якостей культури праці, відповідального ставлення до дотримання безпечних умов праці.

Ключові слова: освітній процес закладу позашкільної освіти, безпечні умови праці, культура праці, гурток технічного моделювання.

Вступна частина.Однією з основоположних ідей сучасної системи освіти нашої держави нині є ідея «дитиноцентризму» відповідно до якої найвищою цінністю визнано дитину-особистість, її здоров'я, гідність, інтереси і потреби – як найдорожчий скарб що потребує охорони, плекання умов безпеки її життєдіяльності.

Швидким рівнем розвитку технократичного суспільства, підвищеним станом мінливості і непередбачуваності економічних, природніх змін, соціологічних перетворень актуалізовано питання створення і вдосконалення безпечних умов виховання навчання та розвитку учнів зокрема у ході освітнього процесу закладу позашкільної освіти.

Питання формування безпечних умов праці є провідною складовою культури праці: системного процесу розвитку здоров'язберігаючої компетентності вихованців.

Сутність культури праці і аспекти якісного педагогічного впливу на забезпечення безпеки під час практичної трудової діяльності учнів відображені у наукових розвідках І. Зельдіса (утримання робочого місця в чистоті, швидка і охайна праця, раціональне використання знарядь, матеріалів і прийомів праці, додержання

правильної робочої пози); А. Макаренка, (навички планування та організації своєї праці, дотримання учнями правил поведінки), С. Матушкіна (навчання правил санітарії і безпеки праці; розвиток якостей сумлінного, виконання дітьми своїх освітньо-трудоових обов'язків, ініціативності, креативності, колективізму), В. Сухомлинського (досягнення високого рівня трудової творчості через єдність культури праці і загального гармонійного розвитку особистості). Питанням розробки теорії безпеки, умов праці, присвячені наукові розвідки вчених Н. Бібік, О. Ващенко, Г. Дудчак, Л. Гураш, З. Калузської, І. Калініченко, С. Кондратюк, О. Лози.

Метою дослідження є визначення і узагальнення системи роботи керівника гуртка з дотримання умов безпечної праці вихованців, регламентація діяльності педагога позашкільної освіти у питанні формування безпечної поведінки та відповідних якостей учнів під час освітнього процесу занять гуртка технічного моделювання закладу позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу повідомлення. Для цілісного сприйняття поняття «безпечні умови праці» – зазначеної у темі дослідження варто розглянути базове (у ст.1 Закону України «Про охорону праці») поняття «охорона праці».

«Охорона праці – система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці»[1].

У системному дослідженні В. Андрієнка проаналізовано сучасні підходи науковців у відношенні трактування понять «безпека праці», «охорона праці», «умови праці». Автором доведено подібність але не тотожність наведених понять. «Під безпекою праці розуміють комплекс організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних, охоронних заходів, механізмів і засобів, спрямованих на забезпечення здорових і безпечних умов праці, запобігання загрозам здоров'ю і власне життю» [2].

Одним із основоположних документів, що визначає «єдину систему організації роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу (учнів та працівників) що включає перелік керівних нормативно-правових актів, обов'язки посадових осіб щодо порядку і сутності організації безпечних і нешкідливих умов навчання і праці, запобігання травматизму у закладі позашкільної освіти є Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти затвердженого наказом МОН №1669 від 26.12.2017 [3]. У розділі VI «Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності під час позакласної, позашкільної діяльності» зазначеного положення, пункт 2, – уточнює обов'язки керівника гуртка у відношенні (забезпечення безпечного стану робочих місць, експлуатації обладнання під час занять, проведення інструктажів, використання спецодягу, здійснення профілактичної роботи).

Найважливішою площиною діяльності керівника гуртка технічного моделювання у забезпеченні умов безпеки і гігієни праці під час освітнього процесу є система ретельно спланованих і організованих профілактичних заходів з метою формування учнів якостей які сприятимуть дотриманню безпечних умов діяльності, здобуття знань умінь, навичок і свідомого ставлення до збереження здоров'я упродовж життя.

Основний зміст роботи керівника гуртка у відношенні формування здоров'язберігаючої компетентності вихованців відображено у програмі гурткової роботи з технічного моделювання і визначені видами інструктажів (вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий), інструментів (ножиці, лобзик, електровипалювач, ніж канцелярський дріль та ін.) матеріалів (папір, пінопласт, фольга, жерсть та ін.), які використовуються на заняттях, а також відповідними формами організації занять (екскурсія, подорож, змагання, практична діяльність, досліді тощо). Необхідна документація: керівні інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності,

журнал обліку інструктажів, методичні напрацювання форм проведення освітньої взаємодії з профілактики (пам'ятки для учнів та їх батьків, ігрові прийоми засвоєння правил і норм поведінки, сценарії виховних заходів) – має бути зібрана і впорядкована керівником гуртка в окрему папку.

Змістовна, цілеспрямована, багатокомпонентна профілактична робота керівника гуртка з реалізації безпечних умов праці починається на першому занятті із проведення вступного інструктажу, ознайомлення учнів з правилами поведінки в закладі позашкільної освіти, кабінеті гурткової роботи, організації свого робочого місця і продовжується на кожному занятті протягом навчального року.

Дієвими факторами виховного впливу на формування в учнів навичок уважного ставлення до безпеки праці є нестандартні форми ознайомлення, відпрацювання і перевірки засвоєння ними вимог безпеки, які забезпечують інтерактивну взаємодію учасників: прийомів гейміфікації, тематичних презентацій, тестувань, вікторин, акцій, інструкційних карток, практичного показу самими вихованцями безпечних дій, зустрічей з провідними спеціалістами ДАІ, працівниками поліцейських підрозділів превентивної діяльності, медиками та ін. Таким чином керівник гуртка дбає про розвиток позитивної мотивації, потреби самоконтролю, самосвідомості у відношенні виконання умов безпеки в навколишньому середовищі кожною дитиною. Ефективними засобами досягнення мети є позитивний приклад самого педагога-позашкільника, а також використання у освітньому середовищі зображень, пам'яток, тематичних куточків, інших носіїв інформації які розповідають, нагадують, попереджують учасників освітнього процесу про актуальні умови безпеки і шляхи їх дотримання.

У ході виготовлення вихованцями гуртка технічного моделювання об'єктів навколишнього світу відбувається процес практичного формування основних елементів культури праці учнів: постановка мети та самоорганізація діяльності, дотримання технологічної послідовності виконання етапів роботи з аналізу зразків виробу, планування, створення ескізу, збирання моделі, виконання самооцінки праці, дотримання санітарно-гігієнічних вимог, умінь раціонального використання часу заняття, поваги до праці й до людей праці, шанобливого ставлення до культурних здобутків нації, людства, уміння працювати в команді, досвід творчої праці та особистих перемог, впевненості у своїх силах. Постійна зорієнтованість на безпеку у ході освітньої діяльності гуртка технічного моделювання, який відвідують учні молодшого шкільного та підліткового віку є надійним фундаментом для подальшого удосконалення здоров'язберігаючої компетентності вихованців під час навчання культури праці в профільних технічних гуртках закладів науково-технічного напрямку позашкільної освіти.

Отже, всі ці якості відображають ознаки цілісного процесу виховання всебічно розвиненої особистості майбутнього працівника, готового до активного перетворення навколишньої дійсності спираючись на досвід власної творчої діяльності, вміння швидкої зорієнтованості і адаптації до змін, затребуваних умов дійсності.

Список використаної літератури

1. Основні положення законодавства про охорону праці: веб-сайт URL: https://pidruchniki.com/13761025/bzhd/osnovni_polozhennya_zakonodavstva_pro_ohoronu_prats і (дата звернення 30.03.2020).
2. Поняття безпеки праці у системі сучасних економічних досліджень: веб-сайт URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2366> (дата звернення 31.03.2020).
3. Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти: веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення 02.04.2020).
4. Безпечні умови навчання і праці на уроках трудового навчання в початковій школі веб-сайт URL: <https://vseosvita.ua/library/bezpecni-umovi-navcanna-i-pracina-urokah-trudovogo-navcanna-u-pocatkovij-skoli-33957.html> (дата звернення 02.04.2020).